

ларга қўйла бўлган замонавий
гурар-жойлар билан таъмин
лашга ўз ҳиссасини қўшаёт
ган ташаббускор бригада
аъзолари янги-янги меҳнат
зафарлари сари дадил қа
дам қўйишмоқда.

„ЧИНОЗ“ НАМУНАСИ

ТАШАББУСИ МАЪҚУЛЛАНГАН ХУЖАЛИК ИШ ТАЖРИБАСИДАН

Чиноз районидagi «Чиноз» наслчилик совхоз-техникуми чорвачиликни яхшироқлаштиришда машаъқул хўжалик дор. Совхозда чорва моллари, айниқса, сугирлар зотини муттасил яхшилади, озуқа базасини мустақамлаш асосида уларнинг маҳсулдорлигини ошириш ҳисобига сўт етиштириш ва давлатга топширишни кўпайтириш соҳасида бой тажриба тўплаган. Бу тажрибани фанат республика ва Иттифоқимиз чорвадорларининг эмас, шунингдек чет эллик мутахассислар ҳам қизиқиш ўрганмоқдалар. Кейинги лойиҳаларда хўжаликда Эфиопия, Ироқ ва бошқа мамлакатларнинг делегатлари бўлишди.

Совхоз-техникум коллективи чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва давлатга сўтиш бўйича ўттинчи беш йиллик планни тўрт йилда ўтайди. Ўтган йилда ҳар бир сугирдан 5010 килограммдан сўт соғиб олинди. Ўтган йилда топширилган қорамолларнинг ҳар бири ўртача 555 килограммдан тош босди. Хўжаликда ҳар 100 гектар ер ҳисобига 2620 центнердан сўт ва 244 центнердан гўшт етиштирилди. Бу областимизда энг юқори кўрсаткич ҳисобланади.

КПСС XXVI съезди ва Ўзбекистон Компартияси XX съезди тарихий қарорларини амалга ошириш учун кура-

шаётган, Бутуниттифоқ социалистик мусобақасига қўшилган совхоз чорвадорлари мавжуд имкониятлардан янада фойдаланиш, иш сифати ва самарадорлигини ошириш ҳисобига 1981—1985 йилларда сўт етиштиришни бир яриш баравар кўпайтириб, 44 минг тоннага етказиш, бу соҳадаги беш йиллик топширишни уч йилда ўн ойда бажариш ва аҳоли дастурхонига планга қўшимча 12,7 минг тонна маҳсулот тортиқ қилиш мажбуриятини олдлар. Ҳар бир сугирдан соғиб олинган сўт 1980 йилга нисбатан 990 килограммга кўпайтириб, 6 минг килограммга етказиш мўлжалланди.

Ўн биринчи беш йилликда хўжаликда гўшт етиштириш ҳам 1,6 баравар ортди. Беш йиллик план тўрт йилда бажарилади. Топширишга қўшимча тарада 763 тонна гўшт топширилади. Гўштга топшириладиган қорамолларнинг ўртача тирик вазни 600 килограммга етди.

Область партия комитети «Чиноз» совхоз-техникуми чорвадорларининг ўн-биринчи беш йилликда сўт, гўшт етиштириш ва давлатга топширишни кескин кўпайтириш соҳасидаги қимматли ташаббусларини маъқуллади. Бу гаги «Чорвадор» саҳифасида ташаббускорларнинг илғор иш тажрибаси ҳақида ҳикоят қилинади.

Қишлоқ хўжалигини янада юксалтириш озик-овқат программасининг негизидир. Қишлоқ хўжалиги соҳасида қилинадиган ишларнинг асосий йўналишлари КПСС Марказий Комитетининг 1978 йил июль

Пленуми қарорларида белгилаб берилган эди. Ушай йўналишлар ҳамон ўз кучида қолади.

Биринчи вазифа — таъминотда тақчиллик айниқса сезилаётган қишлоқ хўжалик маҳсулотлари

турларини етиштиришни кўпайтиришдан иборатдир. Мен бу ерда биринчи гада гўшт ва бошқа чорвачилик маҳсулотларини кўзда тутмоқдам.

Ўн биринчи беш йилликда гўшт

етиштиришни 3 миллион тоннадан зиёдроқ кўпайтириш ва 1985 йилда 18,2 миллион тоннага етказиш мўлжалланмоқда. Бироқ, бу минимум кўрсаткичдир. КПСС Марказий Комитети республикалар, ўлка ва

областларнинг партия ташкилотларига, район партия ташкилотларига, барча қишлоқ меҳнаткашларига чорвачилик — бугунги кунда қишлоқда зарбдор фронтдир, деб муножаат қилади. Л. И. БРЕЖНЕВ.

НАСЛИ МОЛ—АСЛ МОЛ

БИР КУНДА — 42 литр сўт! Соғувчи Валентина Клеус қарамонидagi «Сабля» лақабли говмушнинг маҳсулдорлиги ана шундай. Хўжаликда ҳар кун 35—40 литрдан сўт бераётган «Гипноз», «Корет» лақабли сугирлар ҳам бор.

Фермаларимизда йилга 7—9 минг килограммдан сўт берадиган 45 беш сугир мавжуд — дейди совхоз-техникум бош зоотехниги Усмон Эрматов. — Ўн биринчи беш йилликда улардан насл олишни янада яхшилаш ҳисобига подадаги «Элита-рекорд», «Элита» сугирларини 90 процентга етказиш ниятланган.

Бу ерда наслчилик ишлари илмий асосга қўйилган. Беш селекция-зоотехник Солиха Халилова раҳбарлигида мутахассислар ҳар бир сугир маҳсулдорлигини мунтазам текшириб борадилар. Энг серсўт говмушлардан олинган ўрғинчи бузоқлар подадаги сугирлар сонини тўлдирish учун сараланиб, алоҳида парвариш қилинади.

Хўжалик фермаларидаги ҳамма сугирлар ва гунажинлар сўтнинг усулда ўрчилилади. Бунинг учун фермаларда махсус боқилган энг наслдор беш беш буқа ҳамда обаста давлат наслчилик қорхонасидан келтирилган ўруғлардан фойдаланилади. Сугирларни ўрғинчи муаддаларини ҳисоб-китоб — қилиш пухта йўлга қўйилган. Шу тўғрисида уларнинг қисқор қилишга деярли йўл қўйилмади. Ўтган йилги совхоз-техникумда ҳар юз беш сугир ва икки ёшга етган гунажинлардан 96 тадан бузоқ олинди.

Олинган насл 10—12 кун мобайнида она сўти билан боқилади. Янги туғилган бузоқлар дарҳол бузоқбоқарларга бириктиб қўйилади. Улар учун фермаларда алоҳида жойлар тайёрланган.

Икки ҳафталик бузоқлар бошқа гуруҳга ўтказилади. Улар бу эрда олти ойлик бўлгунча қадар парвариш қилинади. Янги туғилган бузоқларга олтинчи кун давомда ёғи олинмаган сўт бериб борилади. Умуман бу даврда ҳар бир бузоққа 350 литр сўт берилиши кўзда тутилган. Шундан кейин эса уларга ёғи олинган сўт берила бошланади. Ҳар беш бузоққа ана шундай 750 литр сўт берилади.

Бузоқлар ёшлик пайтдан бошлаб ем-ҳашакка ҳам ўргатиб борилади. Улар икки ҳафталикка етгач, кунига бир килограммдан омухта ем берила боқилади. Шундан кейин бузоқларга мақдаланган кўк пўя, дағал хашак ҳам берила бошланади.

Олти ойлик ўрғинчи бузоқлар алоҳида гуруҳга ажратилади. Бу ерда улар 18 ойлик бўлгунча парвариш қилинади. Бузоқларга кунига 8—9 озуқа берилиш микдорига ем-ҳашак берилади. Бу — уч килограмм беда, ўн килограмм сироп, беш-олти килограмм қант, иборатдир. Ўттинчи озуқа — бузоқларни кунига 750—800 граммга семиртириш имконини беради. Натижада 18 ойлик гунажинлар 360—370 килограмм тош босадиган бўлади. Улар шундан кейин етгач сўтнинг урғинчилиги.

Ўрғинчилар гунажинлардан насл олинмасдан илгариёқ улар сўт соғувчиларга бириктирилади. Соғувчилар гунажинларни намунали парвариш қилишдан манфаатдорлар. Чунки улардан насл олинган, бу гунажинларни парвариш қилган соғувчиларнинг ўзлари соғадилар.

Совхоз-техникумда бузоқ ва гунажинларни парвариш қиладиган чорвадорларнинг меҳнатига ҳақ тўлашнинг ибратли усули ишлаб чиқилган. Янги туғилган бузоқларни 10—12 кунлигига боқадиган чорвадорларга ҳар беш наслини соғом сепилб қолганликларини учун 4 сўмдан ҳамда уни бир центнерга семиртирилганликларини учун 17 сўм 90 тингидан ҳақ тўланади.

Олти ойликкача бўлган бузоқларни боқадиган чорвадорларга уларнинг ҳар бирини соғом сепилб қолганликларини учун 77 тингидан, бир центнер семиртирилганликларини учун 13 сўм 60 тингидан ҳақ берилади.

Меҳнатига ҳақ тўлашнинг бу усули чорвадорларнинг олинган наслини соғом сепилб қолиш ва тез семиртириш учун моддий манфаатдорликларини оширишга хизмат қилмоқда.

Ҳозирги пайтда совхозда 4900 беш қорамол боқилапти. Уларнинг 1490 бошини соғини сугирлар ташкил этади. Хўжаликда олинатган сўтнинг моллар област колхоз ва совхозларга лашган.

Ўн биринчи беш йилликда мўлжалланган тадбирларда чорвадорлар ҳар юз беш сугир ва икки ёшга етган гунажинлардан юз бошдан бузоқ олишга қарор қилганлар. Бузоқ ва гунажинларни парвариш қилишда тажрибали чорвадорлардан Рашида Гафурова, Улфат Юсупова, Любовь Ильинична Захаричақалар жонбозлик кўрсатишди. Уларнинг фидойиликлари, юксак маҳоратлари тўғрисида насли моллар тобора кўпайиб борапти.

МАҲСУЛДОРЛИК—ОЗУҚАГА БОҒЛИҚ

ШУ КУНЛАРДА хўжаликда беданинг иккинчи ўрнини низоҳасига етди. Бу бедани юксак агротехника талаблари асосида парвариш қилиш, ўрғин муаддаларини қисқартириш самарасидир.

Совхозда беда асосий озуқа экин ҳисобланади. Бедапоилар ем-ҳашак чун ажратилган 2620 гектар сугорилмаган майдоннинг 1485 гектарини ташкил этади. Уларнинг 1185 гектарини эски, 300 гектарини эса янги беда эгалаган.

Ўтган йили озуқақорлар ҳар гектар майдондан 235 центнердан беда пичани йиғиштириб олишди. Бу йил эса улар беда ҳосилдорлигини 250 центнерга етказишни мўлжаллашмоқда.

Хўжаликда эски бедазорлар кўзда сугориб қўйилган. Эрта баҳорда ҳар гектар майдонга 100—120 килограммдан азот ўғити берилиб, борона ёғи чиқариб қилинади. Бу беданинг биринчи ўрғинчи апрель ойи бошларидеёқ киришиш имконини беради.

Бу йил ўрғинча 25 мартдан киришилди ва биринчи ўрғинча ҳар гектардан 80 центнердан пичан олинди. Беда пичани кўк ҳолида чорва молларига берилиш билан бир қаторда 8 минг тонна сенаж бостирилади. Умуман бу йил 10 минг тонна сенаж бостирилиш кўзда тутилган. Шунингдек, 3 минг тонна беда пичани ҳам тарам-леб қўйилади.

— Биз янги бедазорлардан ҳам мўл озуқа етиштириш соҳасида қизиқариш тажрибига эгамиз, — дейди совхоз-техникумининг бош агрономи Умар Ҳасанов. — Ўтган йили август ойида 300 гектар ерда бедани жавдор ва рапс билан аралаштириб эдик. Ҳар гектар майдонга 60 килограмм жавдор, 5 килограмм рапс ва 30 килограмм беда уруғи сарфланди. Ер бетиди майсасувар пайдо бўла бошлаши биланқ бедапоиларга сувар таради. Шу тўғрисида ўтган йил ноябрда ойида янги бедазорлардан дастлабки ҳосил олинди. Бу йил март ойида эса бедапоиларга иккинчи марта ўроқ тушди. Натижада биз икки ўрғинча ҳар гектар майдондан кўпоя берилади 600 центнердан ошдириб ҳосил олдик.

Эски беда эса етти марта ўриб олинади. Ўрғин муаддаларини қисқартиришда хўжаликда Германия Демократик Республикасида ишлаб чиқилган юқори унумли Е-301, Е-381 агрегатларидан фойдаланиш юксак самара берапти. Бу агрегатлар бедани ўриш, кўпояларни майдалаш ва тўппаш жараёнини бажаради.

Озуқақорлар чорва моллари учун хилма-хил тўйимли ем-ҳашак етиштириш чораларини кўрмоқдалар. Шу мақсадда бу йил 340 гектар ерда, 370 гектар майдонга эса сироп учун маккажўрчи экилган. 115 гектар майдонда хашаки лавлаг етиштирилмоқда. Ҳозир 220 гектар майдондаги арпа ўрғини тўтгаланди. Тез кўнларда бу ерлар ҳайдалиб, маккажўрчи экилади.

Хўжалик чорвадорлари ўртада таъсирчан социалистик мусобақа ташкил этилган. Сўт соғувчилар ўртасидаги меҳнат беллашувида ҳар кун яқин ясалди. Мусобақа илғорлари моддий ва маънавий жиҳатдан рағбатлантирилади. Сўтдаги пешқадам сўт соғувчилар [наздан ўнган] С. Хўналова, Р. Содиқов ва У. Абдуллаевлар. Улар бу йил сугирларидан 5500—6000 килограммдан сўт соғиб олганлар.

Чорва моллари рақибидан қовоқ ҳам ўрин олган. Маълумки, қовоқ июль охирида етилди. Бу пайтда чорва моллари ширали озуқасига айниқса муҳтож бўлади. Чунки лавлаг кечроқ етилди. Шунинг учун совхозда 26 гектар майдонга қовоқ экилган. Ўнунг ҳар гектаридан 450—500 центнердан ҳосил олиш мўлжалланмоқда.

Бу йил тажриба тариқасида 100 гектар майдонга маккажўрчи соя, яна шунча ерга эса кунгабқар билан аралаштириб экилади. Бу ерларда етиштирилмаган кўпоядан сироп бостирилади. Оқсилга бой бўлган соя ва кунгабқарнинг маккажўрчи кўк пўя билан аралаштирилиб, сироп бостирилиш катта самара бериши, шубҳасиздир. Умуман, озуқақорлар соя майдонларини кенгайтириш режалашмоқда. Шу мақсадда бу йил беш гектар майдонга уруғлиқ мўлжаллаб соя экилади.

Мўл ем-ҳашак етиштиришда Сандхон Абдураҳмонов, Тасен Абдуллаевлар бошлик маккажўрчи, хорикорлик, Мамадали Саренбова, Тошкентли Дусматовлар бошлик бедачилик бригадалари коллективлари намуна кўрсатдилар. Улар озуқа экинлари ҳосилдорлигини муттасил ошира бориб, чорвадорларнинг мўл сўт ва гўшт етиштиришлари учун қулай имкониятлар яратиб бермоқдалар.

Хўжаликда етиштирилган ем-ҳашакни қайта ишлаш ҳам яхши йўлга қўйилган. Йил давомда ўт ун тайёрлаيدиган АВМ агрегати ишлаб турди. Тайёрланган ўт унidan 300 тоннадан кўпроги бошқа хўжаликларга ҳам сотилади. Қиш даврида эса фермаларда озуқа цехлари ишга йўлга қўйилди. Бу ерда дағал хашак омухта ем, ширали, озуқалар билан аралаштирилиб, төрт тайёрланади.

«ОҚ ЧАШМА»

БУНЁДКОРЛАРИ

СОВХОЗ-ТЕХНИКУМИНИНГ 1200 беш сугирга мўлжалланган чорвачилик комплексига қираворинингизда қилинган турган Меҳнат шон-шукрати байроғига қўшимча тушди. Бугун у сугирларидан энг кўп сўт соғиб олган Раҳимжон Содиқов шарофига кўтарилган.

Раҳимжон Содиқов йигирма йиллик тажрибига

эга моҳир соғувчидир. Ўтган йили у қарамонидagi 42 беш сугирнинг ҳар биридан 5550 килограммдан сўт соғиб олган эди. Бу йил эса сугирлари маҳсулдорлигини 6 минг килограммга етказиш учун курашди. Раҳимжон беш ойнинг ўзида говмушларидан 2300 килограммдан сўт соғиб олган мўлаффақ бўлди.

Комплекс сўт соғувчилари ўртасидаги меҳнат беллашувида Анатолий Силаев, район Советининг депутаты Бибойша Холиқулова, Урия Абдуллаев, Нозима Эралиева ҳам юқори кўрсаткичларга эришмоқдалар. Бу оқ чашме бунёдкорларининг ҳар бири ҳозирнинг ўзида сугирларидан 2000—2200 килограммдан сўт соғиб олган мўлаффақ бўлди.

— Сугирларимиз зотли, серсўт, — дейди комплексдаги бригада бошлиги Абдуғани Қўзғобоев. — Шундай бўлса-да, кўп нарсаси парваришга боғлиқ. Ҳозирги пайтда сугирларга кунига олти марта ем-ҳашак берилади. Бу ҳар бир сугирга 90—100 килограммдан майдондан кўпоя, 10—15 литрдан барда, шунингдек, омухта ем демакдир. Омухта ем сугирлар маҳсулдорлигига қараб, ҳар бир литр соғиб олинмаган сўтга 300 граммдан берилади.

Совхоз-техникумда сўтчилик комплексининг ишга тушиши бу соҳани сановат асосига ўтказиш имкониятини тўдирди. Ҳозир комплекснинг учте молхонасида сўт проволлари, қолганларида эса «Волга» аппаратлари ўрнатилган.

Сўт проволлари мавжуд бўлган молхоналарда бир соғувчи 30 беш сугирни соғиш имкониятига эгадир. Шунинг учун комплекс мутахассислари ҳамма молхоналарда ҳам юқори унумли сўт проволларини ишга тушириш чораларини кўрмоқдалар.

Хўжалик чорвадорларининг юксак натижаларга эришишида таъсирчан социалистик мусобақанинг аҳамияти ҳам беқиссдир. Совхоз комплексиде сўт соғувчилар ўртасидаги мусобақага ҳар кун яқин асб борилади. Мусобақа илғорлари пул, мукофотлари ва ымпеллар билан тақдирланадилар, улар шарофига меҳнат шон-шукрати байроғи кўтарилади. Ҳар ойда эса совхоз чорвадорлари ўртасидаги мусобақага яқин чиқарилади. Бу мусобақада гўлиб чиққан молхоналар кўнча Қизил байроқлар, пул мукофотлари билан тақдирланишди.

Оқ чашма бунёдкорларининг самарали меҳнатлари партия ва ҳукуматимиз томонидан ҳам юксак баҳолашмоқда. Ўнунг беш йиллик ақуларига кўра чорвачилик бригадасининг бошлиги Павел Пантелеевич Ратушник Социалистик Меҳнат Қазрамони юксак унвонига сазовор бўлди.

Сўт соғувчилардан Антонина Антоновна Пономарева Меҳнат Қизил Байроқ ордени, Нина Ивановна Письменная «Халқлар дўстлиги» ордени, Бибойша Холиқулова «Ҳурмат белгиси» ордени билан мукофотланди.

Совхоз-техникум коллективи чорвачилик — юксак рентабелли соҳа эканлигини амалда исботламоқдалар. Ўтган йили хўжаликда бир центнер сўтнинг таннари 23 сўм 56 тингидан ташкил эди. Ҳар бир чорвадор хисобига 8302 сумлик маҳсулот етиштирилди. Чорвачилик ишлаб чиқариш рентабеллиги 30 процентга яқинлашиб қолди.

ҲАЛ ҚИЛИНМАГАН МУАММОЛАР

ХўЖАЛИКДА Меҳнат қилаётган чорвадорларнинг кўпчилиги 20—25 йиллик ва ундан ҳам кўпроқ иш тажрибасига эгадир. Аммо соғувчилар, молбоқарлар, меҳнаткорлар, ем-ҳашак етқишчи рувишлар ўртасида ешлар кам.

— Биз учун бу энг жиддий муаммо, — дейди совхоз-техникум комплексининг бошлиги зоотехник Эргаш Бобошев. — Чунки ешлар бу моҳир чорвадорларимиз тажрибасини ўргансаларинга, келгусида ҳам юқори натижаларга эришамиз. Ҳозир эса комплексимизга ишга келган йигит-қизларнинг айримлари бу ерда мўлим бўлиб қолмаптилар.

Юзгачи қараганда бундай бўлиши мумкин эмас. Чунки комплекс фан-техниканинг энг сўнгги ютуқлари асосида барпо этилган. Бу ерда молларга ем тарқатишдан тортиб, молхоналарни тозалашга бўлган барча ишлар тўла механизациялашган. Аммо ҳамма гап шундаки, сўт соғувчилар комплексини тезда барпо этишда янги, турар-жой, маданий-маиший бинолар қурилишини пайсалга солишди. Лоин-хатга кўра комплекс билан бир вақтда меҳнат кўтарини лозим бўлган 45 та турар-жой биносидан энди 20 таси фойдаланишга топширилди. Ваҳоланки, комплекснинг ишга тушганига тўрт йилдан ошди. Шунингдек хўжалик 2-фермасида қурилаётган болалар боғчаси ҳам чама-чўпаллигича турбди.

Комплекснинг ўзида ҳам чорвадорлар бўш вақтда дам олишлари учун алоҳида хоналар бўлиши кўзда тутилмаган.

Шу билан бир қаторда сўт соғиш операторларини, чорвачилик меҳнаткорларини, молбоқарлар таъбирейдиган ўғур юртлари ҳам етишмапти. Совхоз-техникумини кўпалаб ешлар тўғрисидаги қарамай улар асосан ўрта бугин кадрларидир. Оддий касб эгалари эса етишмапти.

Белгиланган тадбир-фермалар, шунингдек 80 ларга кўра ўн биринчи ўрнини санаторий-профи-беш йилликда хўжалик-ланторий, 90 ўринли бо-да 400 беш сугирга мўл-жалланган сутчилик, 3 минг беш бузоқ устири-ладиган комплекс, 12 тўрт хонали турар-жой мингта парранда учун қурилиши режалашган.

Юксак социалистик мажбуриятлар қабул қилган «Чиноз» совхоз-техникуми чорвадорлари ахд-ларига яраша меҳнат қилаёттирлар. Улар чорвачилик маҳсулотлари етиштириш бўйича беш ойлик топширишни муваффақиятли адо этдилар. Ташаббускорлар илғор иш тажрибаларини кенг қўлиб, фан ютуқларидан самарали фойдаланиб, сўт, гўшт ва бошқа маҳсулотлар етиштириш янада кўпайтиришда намуна кўрсатишмоқда.

Э. ЭРНАЗАРОВ

«Тошкент ҳақиқатининг махсус муҳаррири»

